

**Тарҷуман
шарҳи форсии
шайх Солеҳи Сабзаворӣ
ба
забони тоҷикӣ**

Дафтари ҳифз ва нашри осори Мансури Ҳошими Хуросонӣ ҳафизахуллоҳ таъоло

الحمد لله
الذي هدانا لهذا
ما كنا لنهتدي لولا
هدى الله لنا

Дарси
сиву якум

**Мавонези шинохт;
Хурофагарой (1)**

Саҳ 101 то 104

Мавонеъи шинохт; Хурофагарой (1)

(أعوذ بالله من الشيطان الرجيم)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين

Охирин монеъ аз мавонеъи аслӣ ва умдаи шинохт ки устозунал Мансур дар китоби арзишманди худ <<Бозгашт ба Ислом>> табйин фармуда, <<Хурофагарой>> аст. Албатта ҳамон тавр ки худ дар мабҳаси <<Ҷамъбандии мавонеъи шинохт>> мефармояд, мавонеъи шинохт мунҳасир ба ин ҳафт монеъ нест ва зикри ин ҳафт монеъ аз боби эҳсоъ ва истиқсоъ набудааст, вале метавон иддаъо кард ки ин ҳафт монеъ, руъус ва уммаҳоти мавонеъи шинохт ҳастанд ва сойири мавонеъи шинохт ба содағӣ ва рӯшанӣ дар зейли яке аз онҳо мегунҷад; Ҳамчунонки метавон умедвор буд ки агар касе аз ин <<Ҳафт хонаи маърифат>> бигзарад, ба ин маъно ки ин ҳафт монеъро дар ҷиҳодӣ акбар аз зехни худ берун кунад ва қалбашро аз начосати онҳо покиза созад, битавонад ҳаққро бо назари ақлонӣ ба он бишносад ва ҳаргиз дучори иштибоҳ ва инҳироф дар таҳхис нашавад ин шоъ Аллоҳ.

Устозунал Мансур дар бораи хонаи ҳафтуми маърифат, таҳти унвони)

7. Хурофагарой

(мефармояд:) **Яке дигар аз мавонеъи шинохт, <<Хурофагарой>>** (яъне гаройиши фикрӣ ба хурофа) **аст.** (Аммо манзур аз хурофа чист? Посух ба ин суъл аз он ҷиҳат аҳаммият дорад ки ин вожа мавриди сӯъи истифодаи бисёрӣ аз фирқаҳо, мазоҳиб ва ашхос дар тӯли ториhi Ислом қарор гирифта; Ба ин тартиб ки ҳар як аз онҳо, дигарино ба он муттаҳам карда ва худро аз он мубарро доништа ва иллаташ ҳам чудо аз ғаразварзиҳои онҳо нисбат ба якдигар, ибҳоме буда ки дар таърифи он вучуд доштааст. Аз ин рӯ, устозунал Мансур онро ба рӯшанӣ таъриф мекунад ва мефармояд:) **Манзур аз хурофа, ингорино муҳолиф бо одат аст ки бунёде бар ақл ва шаръ надорад** (бинобарин, се мушаххаса барои он вучуд дорад: Мушаххасаи аввал инки <<Ингорино>> аст; Яъне пиндор, тасаввур ва ақида аст ва бо ин васф, ба як амал <<Хурофа>> гуфта намешавад, ҳар чанд агар мубтанӣ бар як хурофа бошад, ба ин <<Хурофӣ>> гуфта мешавад ки мансуб ба хурофа аст. Мушаххасаи

Мавонеъи шинохт; Хурофагарой (1)

дувум инки муҳолиф бо одат аст; Яъне эътиқод ба як чизи ғайри оддӣ аст ки одатан вучуд надорад ё воқеъ намешавад ва бо ин васф, эътиқод ба як чизи оддӣ агарчи воқеъият надошта бошад хурофа шумурда намешавад, ҳар чанд дар ин сурат як эътиқоди нодуруст шумурда мешавад. Мушаххасаи севум инки бунёде бар ақл ва шаръ надорад; Яъне бар мабной ақл ва шаръ собит нест; Ба ин тартиб ки далили ақлӣ монанди мушоҳида ё тавотур ва далили шаръӣ монанди Қуръон ё суннати Паёмбар ва халифааш онро исбот намекунад; Чароки агар ин далил онро исбот кунад, ба ҳеҷ вачҳ наметавон онро хурофа донист агарчи эътиқод ба як чизи ғайри оддӣ бошад; Чунонки эътиқод ба ҷаҳони баъд аз марг ва ҳаводиси аҷиби қабр ва қиёмат ва бихишт ва дӯзах, эътиқод ба чизҳои сад дар сади ғайри оддӣ аст, вале бо ин васф хурофа шумурда намешавад; Чароки бар мабной ақл ва шаръ собит аст. Аз инчо дониста мешавад ки эътиқод ба як чизи ғайри оддӣ агар аз рӯй далили мӯътабарӣ ақлӣ ва шаръӣ бошад мушкеле надорад ва ин бар ҳилофи таваҳхуми моддагароён ва таҷрибамехварон аст ки эътиқод ба ҳар чизи ғайри оддиро хурофа мешуморанд ва ҳатто мӯъҷизоти Паёмбаронро инкор мекунанд ё дар зуруфӣ оддӣ мегунҷонанд, балки асли набувват ё интисоби касе аз ҷониби Худовандро наметавонанд ва мӯътақиданд ки ин қабил чизҳо дар ҳар сурат наметавонанд воқеъият дошта бошад; Чароки ба заъми онҳо Худованд ё вучуд надорад ва ё қодир ба анҷоми мӯъҷиза ва фиристодани Паёмбар ва гумоштани халифа нест ва асбоби ҳаводиси маҳдуд ба ҳамин авомили табиӣ ва шаъни инсонҳо мунҳасир ба ҳамин муносиби урфӣ аст ва бо ин васф, ҳар гуна эътиқод ба вучуди омилӣ ғайри табиӣ барои як ҳодиса ё муносибӣ ғавқульода барои як инсон, хурофа маҳсуб мешавад. Албатта шакке нест ки эътиқод ба чунин чизҳои, агар мубтанӣ бар далили қатъӣ ақлӣ ва шаръӣ набошад ва танҳо аз ҳоб ва ҳиёл ё тамсил ва таъвили мӯътақидони ба онҳо наъшат гирифта бошад, хурофа аст, вале бояд дар ташҳиси ин ду эътиқод аз якдигар диққат қард ва ба меъёри шинохт ва иҷтиноб аз мавонеъи он вафодор буд то ба иштибоҳ наафтад. Бо ин васф метавон гуфт ки барои шинохти комили хурофа, бояд ақл ва шаръро ба қадри кофӣ шинохт; Ҳамчунонки хурофагарой ношӣ аз заъфи ақлоният ва фикдони ошноӣ кофӣ бо шаръ аст. Ба ҳар ҳол, устозонал Мансур мефармояд: Хурофа, ингорай муҳолиф бо одат аст ки бунёде бар ақл ва шаръ надорад) **ва рӯшан аст ки андешидан бар пояи он** (ба ин тартиб ки яке аз муқаддамоти

Мавонегӣи шинохт; Хурофагарой (1)

истедлол воқеъ шавад), аз шинохти ҳақ боз медорад; Зеро хурофа, бо онки бебунёдитарин ингора аст (бо таваҷҷуҳ ба инки бар ҳилофи сойир ингораҳои бебунёд, аз ду ҷиҳат мушкил дорад: Яке аз он ҷиҳат ки монанди сойири ингораҳои бебунёд, муҳолиф бо ақл ва шаръ аст ва дигаре аз он ҷиҳат ки бар ҳилофи сойири ингораҳои бебунёд, бо одат низ муҳолифат дорад ва аз ин рӯ, бебунёдтар аз онҳо шумурда мешавад, вале бо ин вучуд), **гоҳе** (аз лиҳози каммӣ) **ривоч ва** (аз лиҳози кайфӣ) **русухӣ беш аз боварҳои ақлӣ ва шаръӣ дорад** (то ҳадде ки онҳоро таҳти таъсир қарор медиҳад) **ва боварҳои ақлӣ ва шаръиро олуа** (ба таҳрифҳо ва бидъатҳо) **ва сушт месозад. Ин дар ҳоле аст ки бештари мусалмонон ки ғолибан маълумоти кофӣ надоранд** (яъне омӣ ва камсавод ҳастанд), **ба чунин ингораҳое мубтало ҳастанд; Чароки ҳамаи** (пайравони) **мазоҳиби Исломи** (аз шиъа ва аҳли суннат) **кам ё беш** (яъне бархӣ камтар ва бархӣ бештар) **ба хурофот олуа шудаанд ва бо рӯй овардан ба ҳаёлбофӣ** (яъне истифода аз нерӯи таҳюли) **ва рӯёпардозӣ** (яъне намодгарой ва нигариши тамсилӣ) **дар боварҳои динӣ** (дар сояи ҷаҳл ва аҳвоӣ нафсонӣ), **аз ақлоният** (яъне далилмехварӣ) **ва воқеъиятгаройии Исломи фосила гирифтаанд.** (Устозунал Мансур дар ҷоҳои мухтарифе аз ин китоби шариф таъкид мекунад ки Исломи як дини ақлонӣ ва воқеъиятгаро аст; Яъне иттибоъ аз бурҳон ва ҳуҷҷатро дар ҳамаи умури лозим медонад ва дини муғолита ва шеър ё ҳоб ва ҳиёл нест. Лизо эшон яке аз муҳимтарин инҳирофоти фирқаҳои Исломиро хурофагарой ва омехтагӣ бо муғолита ва шеър ва ҳоб ва ҳаёл медонад ва ба унвони барҷастатарин намуна, аз тасаввуф ном мебарад ки дар маҷмӯъ бештарин хурофагароиро дар миёни фирқаҳои Исломи дошта ва дар айни ҳол, бисёри аз шоъирони пуровоз ва шахсиятҳои машҳури мусалмонро дар худ ҷой дода ва таъсири амиқе бар фарҳанги Исломи гузоштааст. Ин олими содиқ ва шуҷоъ таҳти унвони)

[Хурофагарой дар мусалмонони аҳли тасаввуф]

(мефармояд:) **Чунонки ба унвони намуна, бештари мусалмонони аҳли тасаввуф** (ва на ҳамаи онон; Чун мумкин аст бархӣ аз онон ин гуна набошанд), **барои бисёри аз боварҳои динии худ** (на ҳама ё ҳатто бештари онҳо), **мабной ҷуз завқ** (яъне эҳсосот ва авотифи динӣ) **надоранд ва дақиқан ба ҳамин далил, барои ақл** (ки бисёр ҷиддӣ ва ҳушк аст ва меҳодад эҳсосот ва авотифи диниро ба дурусти кантрол ва

Мавонегӣ шинохт; Хурофагарой (1)

мудирият кунад) **нақши чандоне дар шинохт қояил нестанд ва монанди салафиён** (ки аз ҳайси эҳсосӣ ва отифӣ дар нуқтаи муқобили аҳли тасаввуф ҳастанд, вале аз ҳайси ақлгурезӣ монанди онон ҳастанд), **онро ҳуччат намедонанд ва дар мазаммати он, шеърҳо месароянд; Чунонки масалан мегӯянд: <<Пойи истедлолиён чунин бувад/ пойи чӯбин сахт бетамкин бувад>>¹** (киноя аз инки аҳли истедлол, дар маърази лағзиш дар шинохти ҳақ ва суқут дар ботил ҳастанд) **ва манзурашон аз истедлол, истедлоли ақлӣ аст!** (Чун инҳо ақдро ноқис ва хатокор медонанд ва мӯътақиданд ки бояд ба василаи дил ҳар чизеро шинохт. Ин байт аз Ҷалолуддини Балхӣ аст, вале устозунал Мансур мефармояд: <<Мегӯянд>> ва намефармояд: <<Мегӯяд>>, ба ин хотир ки онро аз лиҳози ҳунари ва ба унвони байте аз як шоъири мушаххас дар назар намегирад, балки аз лиҳози мафҳумӣ ва ба унвони намоёндае аз як тафаккури ройиҷ дар миёни мусалмонон дар назар мегирад ва аз ин рӯ, дар садади нақди ин байти хос аз ин шоъири мушаххас нест, балки дар садади нақди ин тафаккури ғалат дар миёни гурӯҳе аз мусалмонон аст бо ин васф, набояд ин гуфтори он ҳазратро қазоватӣ кулӣ дар бораи шахси Ҷалолуддини Балхӣ ё раддӣ кулӣ бар ашъори ӯ донист. Ҳар чанд шояд битавон инро аз маҷмӯи суҳанони он ҳазрат истенбот кард ки чиҳатгирии кулӣ шоъирони сӯфимашрабе монанди ӯро саҳиҳ ва комил намедонад, вале ба ҳар ҳол наметавон истенбот кард ки ҳамаи ашъори ӯ ё шоъирони дигаре монанди ӯро ғалат ва инҳирофӣ медонад.) **Дар ҳоле ки мусаллам** (яъне мавриди қабули ҳамагон) **аст (ки) Худованд дар китоби худ борҳо** (барои исботи вучуд ва ваҳдонияти худ ва исботи ҳаққонияти китоби худ ва исботи набуввати Паёмбараш ва исботи имкони маъод ва монанди он) **истедлоли (ақлӣ) карда ва аз истедлолҳои (ақлии) Паёмбаронаш** (хитоб ба кофирон) **хабар дода** (чунонки ба унвони намуна, аз истедлоли ақлии Иброҳим алайҳи салом ба тағйир ва ҳаракати аҷроми самовӣ бар адами улӯҳияти онҳо хабар дода ва онро <<Ҳуччат>> номида ва фармудааст: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأٍ﴾ [Анъом/ 83]; <<Ва ин ҳуччати Мост ки ба Иброҳим дар баробари қавмаш додим, дараҷоти ҳар касро ки бихоҳем боло мебарем, ҳароина Парвардигорат ҳақим ва доност>>) **ва Паёмбарашро ба истедлол фармон дода** (чунонки ба унвони намуна фармудааст: ﴿ادْعُ إِلَىٰ

1 . Мавлавӣ Балхӣ, Маснавӣ Маънавӣ, дафтари аввал, бахшӣ 105.

Мавонегӣ шинохт; Хурофагарой (1)

سَبِيلَ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۚ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ﴿125﴾ [Наҳл/ 125]; <<Даъват кун ба сӯй Парвардигорат бо ҳикмат ва мавъезаи неку ва бо онон чадал кун ба шевае ки он беҳтар аст>>) ва аз кофирон хостааст ки агар истедллоле доранд биёваранд (чунонки ба унвони намуна фармудааст: قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ﴿64﴾ [Намл/ 64]; <<Бигӯ бурҳонатонро биёваред агар ростгӯён ҳастед>>) ва мабной истедллол дар ҳамаи ин маворид ақл аст (чароки кофирон шаръро қабул надоштаанд то истедллол ба он барояшон бачо бошад ва танҳо ақл аст ки дар миёни ҳамаи одамиён муштарак аст ва метавонад мабной тавофуқи онон бо якдигар воқеъ шавад). **Бо ин васф, маълум нест ки агар пойи истедлолиён чӯбин бошад, пойи дигарон чигуна** (яъне то чи андоза бетамкин) **хоҳад буд; Чароки ақл** (чунонки дар мабҳаси <<Меъёри шинохт>> табиин шуд) **устувортарин мабной шинохт аст ва мабонии дигар сусттар аз онанд** (ва ногузир дар зайли он қарор мегиранд) **ва шухуд ки мабной аҳли тасаввуф барои шинохти ҳақ шумурда мешавад** (ва мепиндоранд ки бо ақл мунофот дорад), **агар** (маъной муҳассале дошта бошад ва) **ба маъной мушоҳидаи ҳақ дар вароғи табиъат** (аз тариқи мукошифоти руҳонӣ) **бошад, мунофӣ бо ақл нест, бал** (қаҳран) **яке аз абзорҳои ақл аст ки монанди ҳисси биной дар хидмати он қарор мегирад** (ва ҳақкро ба он ироъа мекунад) **ва талоши аҳли тасаввуф барои мутаъориз нишон додани он бо ақл** (ки дар омӯзаҳои манзум ва мансури онон мутаҷаллӣ аст), **монанди талоши аҳли ҳадис барои мутаъориз нишон додани шаръ бо ақл аст ки воқеъият надорад ва таваҳҳумӣ беш нест** (яъне ҳамон тавр ки носозгории ақл ва шаръ таваҳҳуми бебунёди салафиён аст, носозгории ақл ва шухуд низ таваҳҳуми бебунёди сӯфиён аст ва аз инчо доништа мешавад ки ақлгурезӣ ҳалқаи иттисоли салафия ва сӯфия аст). **Магар онки манзур аз шухуд** (дар омӯзаҳои инон), **завқи ноқис ва мутағйири башарӣ бошад ки** (ки аз муҳаррикаҳои дарунӣ ва берунии номахсуре асар мепазирад ва) **ба иқтизои нуқсон ва тағайюраш дар зоти худ, метавонад бо ақл мунофот дошта бошад ва дақиқан ба ҳамин далил** (ки нуқсон ва тағйири зотӣ дорад), **наметавонад меъёри шинохт бошад** (чун меъёри шинохт, бояд зарурӣ, бадеҳӣ ва воҳид бошад); **Хусусан бо тавҷҷуҳ ба инки завқи инсонҳо ҳаргоҳ бунёдӣ бар ақли онон надошта бошад, ба теъдоди онон мутаъаддид аст** (чароки тобеъӣ мутағаййирхое монанди забон, торих, фарҳанг, муҳит, урф, имконот ва шахсияти онон аст ва аз ҳамаи инҳо таъсир мепазирад) **ва таъабият аз он** (бо ин

Мавонези шинохт; Хурофагарой (1)

гуногунӣ), **фориг аз онки** (аз ҳайси илмӣ) **мабной** (ақлӣ ва шаръӣ) **надорад**, (аз ҳайси маълулӣ) **ба ихтилофи онон меанҷомад ки матлуб нест** (бинобарин, диндорӣ завқӣ ва сӯфиёна мучиби ихтилофи мусалмонон мешавад ва ба таъбӣ номатлуб будани ихтилофи онон, номатлуб аст). **Бал метавон гуфт ки завқ бо ин маъно, ҳамон аҳволи нафсонӣ** (яъне писандҳо ва нописандҳои ғайри ақлонӣ) **аст ки ба эҳсо дар намеояд** (чун дар ҳар фард ва ҳар замон тағйир мекунад) **ва** (чунонки дар зайли монези севум таъйин шуд) **аз мавонези шинохт шумурда мешавад; Чунонки Худованд фармудааст:** ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ﴾ **<<Ва чи касе гумроҳтар аз касе аст ки аз ҳавой худ бидуни ҳидоят аз Худованд табаъият кунад?! Бегумон Худованд гурӯҳи золимонро ҳидоят намекунад>>!** **Аз инҷо доништа мешавад ки муроди аҳли тасаввуф аз шухуди қалбӣ, онҷо ки онро мунофӣ бо ақл шуморидаанд, завқи башарӣ аст** (ки албатта рост гуфтаанд ва воқеъан бо ақл мунофот дорад); **Ҳамчунонки гоҳе онро <<Ишқ>> номидаанд** (ки номӣ мутаносиб барои завқи башарӣ аст) **ва ба таъкид дар ситез бо ақл шуморидаанд ва дар ситойиши он ва некухиши ақл** (бо тундтарин ва зишттарин алфоз), **ҳар чи тавонистаанд гуфтаанд; Чунонки аз боби мисол, гуфтаанд:** <<Дур бодо оқилон аз ошиқон/ дур бодо бўӣи гулхан аз сабо (гулхан ба маъноӣ касофатдонӣ аст ва сабо ба насими поки шимолӣ ва шарқӣ меғӯянд ки роҳҳои хубе дорад. Ин шоёр оқилонро ба бўӣи касофатдонӣ ва ошиқонро ба бўӣи насим ташбеҳ мекунад ва орзу мекунад ки аз ҳам дур бошанд ва ба ҳам омехта нашаванд!)/ гар дарояд оқиле гӯӣ роҳ нест/ вар дарояд ошиқе сад мархабо>>² (яъне агар оқиле ба суроғат омад ба ӯ роҳ надох ва агар ошиқе ба суроғат омад ба ӯ хушомад биғӯ! Ин ҳамон рӯйқрди ғалат аст ки устозунал Мансур ба нақд мекашад) **ё гуфтаанд:** «من كان له عشق فالمجلس» ³ (яъне ҳар кас ки барои ӯ ишқ аст маҷлиси мо ҷои ўст ва ҳар кас ки барои ӯ ақл аст моро бо ӯ коре нест!) **ё гуфтаанд:** <<Дар сарсари ишқ ақл паша аст/ онҷо чи маҷолӣ ақлҳо буд>>⁴ (яъне дар тӯфони ишқ, ақл монанди пашае саргашта ва нотавон аст ки ҷое дар баробари ишқ надорад!) **ё гуфтаанд:** <<Ишқро андеша набвад,

1. Қасос/ 50.

2. Мавлавӣ Балхӣ, Дейвони Шамс, ғазали 172.

3. Ҳамон, ғазали 267.

4. Ҳамон, ғазали 724.

Мавонегӣи шинохт; Хурофагарой (1)

з-он ки андеша асост,/ Ақлҳо бошад асо, яъне ки ман аъмостам!>>¹
 (мегӯяд ишқ дорой андеша нест ва рост ҳам мегӯяд; Чун эҳсосот ва авотиф мутағайири башарӣ аст, вале бо муғолитаи ачибе истедлол мекунад ки иллоти беандеша будани он бениёзиаш аз андеша аст; Бо таваҷҷуҳ ба инки андеша монанди асо аст ва танҳо ба дарди кӯре мисли ақл меҳурад на ба дарди ишқ ки биност!) **ё гуфтаанд: <<Бар қоъидани маҷнун сарфитнаи ғавғо шуд/ к-ин ишқ ҳама гӯянд к-аз ақл табарро кун>>²** (яъне ба равиши маҷнунӣ ошиқона ва ғавғое амал кун; Чароки ишқ ба ту мегӯяд аз ақл мутанаффир бош ва дурӣ кун! Ин ҳамон шеърӣ муҳарраб ва инҳирофӣ аст ки устозунал Мансур онро ба пайравӣ аз Куръон, музаҳраф меномад.) **ё гуфтаанд: <<Ақл гӯяд гавҳарам гавҳар шикастан шарт нест/ ишқ гӯяд санги мо биситону бар гавҳар бизан>>³** (яъне ақл арзиш ва қимати ҳудашро ба инсон ёдоварӣ мекунад, вале ин ишқи сӯфиёна аз ӯ меҳаҳад ки ақлро канор бигузорад.) **ё гуфтаанд: <<Ишқро бо ақл агар чам оваранд/ солҳо бо ҳам нақӯбад ҳованаш>>⁴** (яъне ақл ва ишқ бо ҳам қобили чамъ нестанд ва лизо бояд ақлро воғузошт ва ишқро гирифт!) **ё гуфтаанд: <<Ҳазимат ҳамон рӯз шуд шоҳи ақл/ ки дар шаҳри тан хайма зад мири ишқ>>⁵** (яъне ҳамон рӯз ки сардори ишқ дар вучуди инсон хайма зад, шоҳи ақл бедаранг по ба фарор гузошт!) **ё гуфтаанд: <<Ақл агар дар боргоҳи ишқ мелофад чи бок/ бар дари султон сари чандин гадо хоҳад шикаст>>⁶** (яъне эътирози ақл ба корҳои ношӣ аз аҳволи нафсонӣ, монанди сар ва садои гадо бар назди коҳи султон аст ки ба шикастани сараш мунҷар хоҳад шуд!) **ё гуфтаанд: <<Қиёс кардаму тадбири ақл дар раҳи ишқ/ чу шабнамест ки бар баҳр мекашад рақаме>>⁷** (ин яке хеле муғолитаи ачибе аст; Чун мегӯяд қиёс кардам ва манзураш аз қиёс, қиёси мантиқӣ аст ки истедлоли ақлӣ маҳсуб мешавад ва натиҷаи ин қиёс он буд ки тадбири ақл дар роҳи ишқ, монанди шабнаме дар дарё ночиз ва беарзиш аст! Ин ҳамон танокузе аст ки мегӯянд ҳар чи шадидтар бошад, шеърро зеботар мекунад!) **ё гуфтаанд: <<Моро зи манъи ақл матарсону май**

1. Ҳамон, ғазали 1599.

2. Ҳамон, ғазали 1876.

3. Ҳамон, ғазали 1959.

4. Авҳадӣ, Дейвони Ашъор, ғазали 435.

5. Ҳамон, ғазали 447.

6. Бедил Дехлавӣ, Дейвони Ашъор, ғазали 517.

7. Ҳофизӣ Шерозӣ, Дейвони Ашъор, ғазали 471.

Мавонегӣ шинохт; Хурофагарой (1)

биёр/ к-он шаҳна дар вилояти мо ҳеч кора нест>>¹ (яъне кори ошиконе ки ақл аз он наҳй мекунадро анҷом бидеҳ; Чароки ақл дар назари мо ҳеч эътиборе надорад) **ё гуфтаанд: <<Ақл аз сари нодонӣ бо ишқ наёмезад/ бо шери жиён оху кай панҷа дарондозад>>²** (яъне ақл монанди оху нотаваон аст ва аз рӯй нодонӣ бо шери қавипанҷаи ишқ созгор ва ҳамоҳанг намешавад!) **ё гуфтаанд: <<Ҳар киро ақл дар ин роҳ мураббӣ бошад/ лочарам дар ҳарамӣ ишқ набошад бораш>>³** (яъне ҳар кас ки пайрави ақл бошад ба ишқ роҳ пайдо намекунад! Хуб маълум аст ки ин чигуна ишқе аст!) **ё гуфтаанд: <<Ақлро раҳ набувад бар дари хилватғаҳи ишқ/ омро бор набошад ба саропардаи хос>>⁴** (яъне ақл монанди яке аз авом аст ки ба ӯ иҷозаи вуруд ба коҳи ишқ дода намешавад!) **ё гуфтаанд: <<Бар аҳли ишқ фазилат ба ақлнатвон ҷуст/ ки ақлу фазл дар ин раҳ ақила асту фузул>>⁵** (яъне касе наметавонад бо ақл бар ошиқон фазилат пайдо кунад; Чароки ақл ва фазоили илмӣ дар ин арса музоҳим ва фузул аст! Ин нигоҳи аҷиб ва ҳатарноке аст ки шоъирони сӯфӣ мазҳаб тарвич медиҳанд) **ё гуфтаанд: <<Сирри ишқ аз ақл пурсидан хатост/ руҳи қудсиро чи донанд аҳриман>>⁶** (ишқро ба руҳулқуддус ва ақлро ба шайтон ташбеҳ мекунад! Ино Лиллоҳ ва ино илайҳи роҷиъун) **ё гуфтаанд: <<Шавқро бар сабр қувват ғолиб аст/ ақлро бо ишқ даъвӣ ботил аст>>⁷** (яъне эҳсосот бар сабр ғалаба мекунад ва иддаъои ақл бо вучуди ишқ ботил махсуб мешавад!) **ё гуфтаанд: <<Донанд ҷаҳониён ки дар ишқ/ андешаи ақл мӯътабар нест>>⁸** (ва рост ҳам гуфтаанд вале он ишқе ки ҷаҳониён онро мунофӣ бо ақл медонанд ҳамон завқ ва кашиши отифии инсон аст ки аз лиҳози маърифатӣ ҳеҷ арзиш ва эътиборе надорад ва ин акси чизе аст ки шоъир меҳоҳад мунтақил кунад) **ё гуфтаанд: <<Мочарои ақл пурсидам зи ишқ/ гуфт маъзул асту фармониш нест>>⁹** (яъне ишқ подшоҳи вучуди инсон аст ва ақлро аз масъулияти худ азл кардааст! Бечихат нест ки Худованд ин қабил ашъорро сохта вапардохтаи шаётин донист; Чароки

1. Ҳамон, ғазали 72.

2. Ховҷуи Кирмонӣ, Дейвони Ашъор, ғазали 299.

3. Ҳамон, ғазали 546.

4. Ҳамон, ғазали 571.

5. Ҳамон, ғазали 609.

6. Ҳамон, ғазали 751.

7. Саъдӣ Шерозӣ, Ғазалиёт, ғазали 72.

8. Ҳамон, ғазали 116.

9. Ҳамон, ғазали 118.

Мавонегӣи шинохт; Хурофагарой (1)

инсофан баёнғари андешаҳои шайтон аст!) ё **гуфтаанд**: <<Эй ақл нагуфтам ки ту дар ишқ нагунҷӣ/ дар давлати хоқон натвон кард хилофт>>¹ (яъне ҳамонтавр ки дар давлати подшоҳӣ бузург наметавон ҳукумат кард, бо вучуди ишқ низ ҷойе барои ақл нест) ё **гуфтаанд**: <<Чун шӯри ишқ даромад қарори ақл намонд/ даруни мамлакатӣ чун ду подшо гунҷид>>² (яъне дар мамлакати вучуди инсон ё ақл метавонад подшоҳ бошад ва ё ишқ; Чароки он ду дар назари ин аҳли тасаввуф бо якдигар тазод доранд ва қобили ҷамъ нестанд) ё **гуфтаанд**: <<Ақлро гар ҳазор хуччат хаст/ ишқ даъвӣ кунад ба бутлонаш>>³ (ин ашъор ҳам мазомини мушобеҳе дорад ва ҳадафи устозунал Мансур аз зикри онҳо таваҷҷуҳ додан ба ин воқеият аст ки ин ҷиҳатгирӣ ва рӯйкарди инҳирофии як чарағи фикрӣ дар миёни мусалмонон буда ва тавассути аҳли тасаввуф дар адвори мухталифи Исломи тарвиҷ шудааст) ё **гуфтаанд**: <<Ишқ омаду ақл ҳамчу бод/ рафта аз бари ман ҳазор фарсанг>>⁴ ё **гуфтаанд**: <<Ҳадиси ақл дар аёми подшоҳии ишқ/ чунон шудааст ки фармони омил маъзул>>⁵ (яъне ҳамонтавр ки фармони омил маъзули арзиш ва эътиборе надорад, фармони ақл ҳам дар рӯзгори ҳокимияти ишқ беарзиш ва беътибор аст. Албатта ин сухани саҳиҳе аст ки вақте аҳволи нафсонӣ бар вучуди инсон ҳоким мешавад ақл тавоноии худро аз даст медиҳад вале ин ғоҷибае аст ки барои инсон иттифоқ меафтад ва боёиси гумроҳии ӯ мешавад ва бо ин васф хушнудии аҳли тасаввуф аз он вачҳе надорад) ё **гуфтаанд**: <<Зон гаҳ ки ишқ дасти татовул дароз кард/ маълум шуд ки ақл надорад кифояте>>⁶ (яъне ҳангоме ки ишқ сарзамини вучуди инсонро тасарруф кард, бекифоятии ақл ба масобеҳи подшоҳи ин сарзамин маълум шуд, дар ҳоле ки ин истедлоли саҳиҳе нест; Зеро истелоли ишқ бар ин сарзамин бекифоятии ақлро исбот намекунад, бал бекифоятии соҳиби ақлро исбот мекунад ки бо иродаи ҳудаш дасти эҳсосотро дар вучуди ҳудаш боз гузошта ва дасти ақлро бастааст) ё **гуфтаанд**: <<Раҳо кун ақлро бо ҳақ ҳаме бош/ ки тоб хур надорад ҷашм хуффош>>⁷ (ин яке

1. Ҳамон, ғазали 136.

2. Ҳамон, ғазали 159.

3. Ҳамон, ғазали 331.

4. Ҳамон, ғазали 344.

5. Ҳамон, ғазали 351.

6. Ҳамон, ғазали 531.

7. Шабистарӣ, Гулшани Роз, бахшӣ 7 ҷавоб.

Мавонегӣ шинохт; Хурофагарой (1)

хеле ачиб аст; Чароки аклро мустақиман дар баробари ҳақ қарор медиҳад ва онро монанди хуффош аз шинохти хуршеди он нотавон мешуморад!) **ё гуфтаанд: <<Ишқро бо ақл нисбат қай тавон/ шоҳи фармондех кучо дарбон кучо>>¹ ё гуфтаанд: <<Ақлро дар ишқ вайрон кун ки дар даргоҳи дӯст/ ошиқонро бор ҳасту оқилонро бор нест>>²** (яъне аклро раҳо кун ва тобеғи эҳсосот бош то ба даргоҳи Худованд -шумо бихонед шайтон- роҳ пайдо кун!) **Ва музахрафотӣ дигар аз ин даст ки зикраш мояи малол** (яъне ҳастагӣ ва озурдагии хотир) **аст ва ниёзе ба он нест** (чун бо ҳамин миқдор, ғараз ки исботи вучуди ин чарағи ақлситез дар миёни аҳли тасаввуф буд ҳосил шуд. Дар инҷо устозунал Мансур ин ашъори ақлситезонаро <<Музахраф>> номида ва ин бар хилофи тасаввури бархӣ авом як лафзи тавҳиномез нест, бал як истилоҳи Қуръонӣ ба маъноӣ суҳанони орошта ва нодоништа аст ки дар ҷои муносиби ҳадаш ба қор рафтааст; Чунонки дар идома мефармояд:). **Рӯшан аст ки дар паси ин алфози зебо, маъно ба даст намеояд; Чароки ишқ** (дар гуфтори инсон) **агар ба маъноӣ ҳубби ҳақ аст, мунофоте бо ақл надорад, балки билакс мубтанӣ бар ақл** (ба масобеҳи меъёри шинохт) **аст; Бо тавачҷух ба инки бидуни ақл, ҳаққе шинохта намешавад то ҳубби он мумкин бошад ва ҳуббе ки мубтанӣ бар шинохт нест, ҳавас** (яъне майли отифии бепоё ва нопоёдор) **аст.** (Аз инҷо маълум мешавад ки устозунал Мансур дар баёни ҳақ ва табиини инҳирофоти мусалмонон аз хатти Исломи бисёр ҷиддӣ аст ва бо қасе таъоруф ва рӯдарбойистӣ надорад ва ин ҳислати некуӣ аст ки танҳо дар авлиғи Худованд дида мешавад ва набояд аз он нохурсанд ва асабонӣ буд. Инро аз он ҷиҳат тазаққур медиҳам ки бархӣ авом мутаъассиб аз нақди ақлонӣ ва Қуръонии эшон бар ин ашъори сӯфиёна ва муҳолиф бо Исломи нохурсанд ва асабонӣ ҳастанд ва мепиндоранд ки эшон бо ин нақд, шоъирони баланд овоза ва маҳбуби онон амсоли Ҳофиз ва Саъдӣ ва Ҷалолуддини Балхиро нақд қардааст; Гуё ки ин шоъирони онон, фариштагони муқарраб ё Паёмбарони маъсуме будаанд ки нақди онҳо на мумкин аст ва на ҷойиз! Дар ҳоле ки онҳо низ монанди сойири мусалмонон қобили нақд ҳастанд ва бояд иштибоҳот ва инҳирофоти фикрияшон бо тақя бар ақл ва шаръ тазаққур дода шавад. Албатта возеҳ аст ки нақди санҷида ва баҷой устозунал Мансур танҳо мутаваҷҷеҳи

1. Файзи Кошонӣ, Дейвони ашъор, Ғазалиёт, ғазали 5.

2. Ҳамон, ғазали 167.

Мавонегӣ шинохт; Хурофагарой (1)

ашъори нодурусти ин шоъирон ва чихатгирии куллии онҳо ба сӯи ақлгурезӣ аст ва мутаваҷҷеҳи ашъори саҳиҳи онҳо дар мавориде ки ашъори саҳиҳе доранд, намешавад.

و السلام عليكم و رحمت الله

Бо наҳзати
«Бозгашт ба Исломи»
ошно шавед.

Пойгоҳи иттилоърасонӣ дафтари ҳифз ва нашри осори Мансури Ҳошимии Хуросонӣ ҳафизахулоқ таъоло

* Лутфан бар рӯй линки мавриди назари худ клик кунед.

Литса нахзати
басо

Саҳифаи фесбуки
пайгоҳ

Саҳифаи гузаштҳои
пайгоҳ

Саҳифаи нахзи
телеграми пайгоҳ